

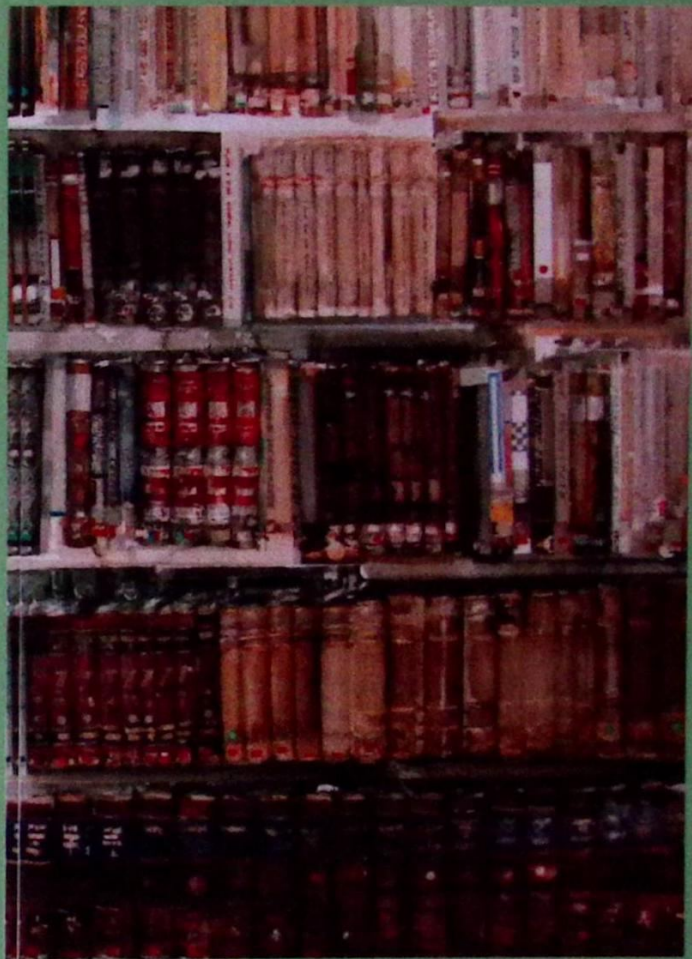
Västanbladet

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årgång 33

2016

Nr 2

Utdrag ur Lars Lerins målning Bibliotek

Innehållsförteckning nr 2 -2016

Per Clemensson Redaktören har ordet 3

Göteborgs Landsarkiv,
Bengt O.T. Sjögren 4
En girig domprost och
en klok domkyrkosysselman

Ann Lantzourakis 7
Fortsättningen på berättelsen
om en ung sjömans brev till sin far

Ann Lantzourakis 14
Göran Winkrans - en ung sjöman
på 1800-talet

Lisbet Rodin 21
DNA i släktforskningens tjänst

Anders Thornström 23
Kommunikation som konstform

Jan Öström 26
Ombord på M/S Gripsholm

Gunilla Brolund Sandström 30
Landet runt

Omlagsbild:
Lars Lerin (1954) verk Bibliotek

Webmaster
Lars Nyqvist, 0303-164 56
webmaster.g.r.s@telia.com

Västanbladet: Redaktionskommitté;
Per Clemensson, Per Liljeström, LarsOlof Lööf
och Johan Ahlén. Västanbladet ingår i medlemsav-
giften 200:-/ år och utkommer årligen med fyra
nummer.

Ansvarig utgivare Per Liljeström

Tidningsmakare
Christina Claeson ch_claeson@hotmail.com

Tryckeri: Typografia, Göteborg

GöteborgsRegionens Släktforskare

MEDLEMSFÖRENING I SVERIGES SLÄKTFORSKARFÖRBUND Styrelse 2 0 1 6

Ordf.	Vakant
V. Ordf	LarsOlof Lööf 0705-22 24 91 Erik Dahlbergsg. 4, 411 26 GÖTEBORG larsolof.loof@gmail.com
Sekr	Gunilla Brolund Sandström 0705-50 14 62 Dahlströmsg. 30, 414 65 GÖTEBORG gunilla.sandstrom@gmail.com
Kassör	Ewert Arwidsson 0723 - 13 84 15 Eva Rodhes g. 10, 411 11 GÖTEBORG trewetrans@telia.com
Webmaster	Lars Nyqvist, 0767-71 64 56 Trollhättevägen 12, 442 49 KUNGÄLV webmaster.g.r.s@telia.com
Klubbm.	Anita Fyhr 0702-41 18 72 Virvelvindsgatan 6, 417 02 GÖTEBORG anita.fyhr@live.se
Övriga	Johan Ahlén, 0739-97 19 16 Dockeredsvägen 14, 424 91 OLOFSTORP johan@flygfotohistoria.se Inger Clemensson, 031 - 20 65 63 Södra .Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG inger@clemensson.net Per Clemensson, 031 - 20 65 63 Södra .Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG per@clemensson.net Jan Forslund 0346-222 45 Ljungby Prästgård 101, 311 95 FALKENBERG janforslund@spray.se Lars-Göran Johansson 0739-37 34 33 Kyrkogatan 41, 442 67 MARSTRAND olarjoh@gmail.com Lisbet Rodin 0701-70 84 30 Hults Sörgårdsväg 13A, 436 45 ASKIM lirodin@hotmail.com

Manusstopp för nr 3 -2016
meddelas på hemsidan

Redaktören har ordet

Trots min ohälsa har jag lyckats genomföra uppdraget att producera vår tidning. Detta sker tack vare ett omfattande lager av opublicerade artiklar i olika ämnen. Många vänner har bidragit med intressanta manus. Det är härligt att trots ohälsa kunna hjälpa till. Ni är alla välkomna med upplevda släktäventyr.

Föreningens valberedning är lika med styrelsen. Den arbetar intensivt med att hitta rätt person på rätt plats och vår tillförordnade ordförande söker kandidater till posterna. Om intresse finns att arbeta inom föreningen är du välkommen att anmäla dig.

Avgångne ordförande Per Clemensson

Detta nummers omslagsbild är en akvarell av konstnären Lars Lerin (född 1954).

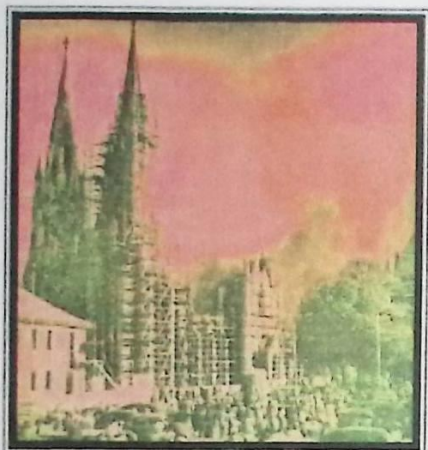
Har du meddelat rätt e-post adress?

I samband med medlemsutskick via e-post kommer många i retur och du som medlem missar informationen.

Kontrollera med GRS vilken e-post adress du har i registret.

En girig domprost och en klok domkyrkosyssloman

Av Bengt O.T. Sjögren

Materialet är hämtat från min-
utställningen **DOKUMENTET**,
utgiven av Landsarkivet i Göteborg
Nr 1:2008

Domkyrkobränden i Skara den 10 september 1947 är ett dystert 60-årsminne, särskilt för oss äldre som själva upplevde den dagen och minns den väl. Sven Danell, ännu inte återbördad till Skara stift, talade allvarsmättade ord i radions Dagens eko, utformade med hans speciella litterära stil (och sedan tryckta i Julhälsningarna). Men även vid så svåra händelser som denna kan omsider goda ting framkomma.

Åren 1947-49 var Skara domkyrka stängd för den genomgripande restaurering som bar professor Tengboms och biskop Gustaf Ljunggrens signatur. Som domkyrkosyssloman tjänstgjorde samtidigt **Nils Stenermark**, död 21/12 2006.

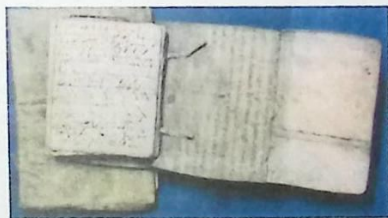

Nils Stenermark,

Ur hans efterlämnade papper har av hans närmaste till Landsarkivet i Göteborg överlämnats ett par gamla anteckningsböcker från 1700-talets Skara, båda inhäftade i ännu äldre pergamentsomslag.

Den ena, nu uppfunna handskriften är en fick-kassabok förd av Petrus Brodd, vari han 1721-37 bokfört sina lånetransaktioner. I själva verket tycks Brodd ha fungerat som ett slags privat diskontör (banker i nutida mening fanns ännu inte) och inte så litet av pantlånare, som noterat vad han fått i säkerhet, ofta guld- ringar med angivna.

Den lilla anteckningsboken är i ett sådant format c:a 7x5 cm, att den passar i en byxficka. Som omslag har Brodd klippt till en pärm, förmodligen medeltida) vackert präntat dokument. Hans identitet bevisas av hans flera gånger gjorda lån till sin svärmor, domprostinnan Johanna Bredberg, född Bjerchenia, vars dotter Maria var Brods första hustru. Även det andra nyfunna häftet, som innehåller kollektredovisningar 1757—99 m.m. gjorda av Skara domkapitels tjänstemän som Gillberg, Siberg, Carlmark och Lindskog, har fått ett liknande pergamentomslag, dessbättre i detta fall inte stympat.

Pärmen till det ena häftet är ett medeltida vackert präntat dokument

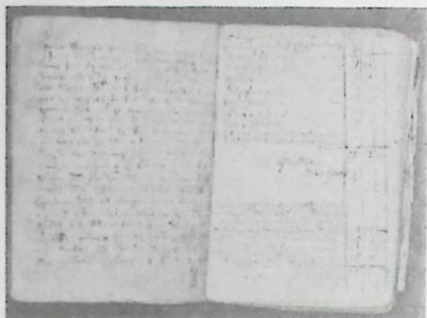
Domprosten Petrus Brodds handlingar, privatarkiv A:GLA

Petrus Brodd (1682-1771) blev domkyrkosysselman i Skara var 1725-27 skolans rektor och blev där domprost, en tjänst som han behöll till sin död vid närmare 90 års ålder. J:W Warholm ger honom inget vackert eftermäle i sitt herdaminne, Utan betecknar honom som "smutsigt girig"

Petrus Brodd. Gravvy av C.W Lundberg 1794

Det består av ett gammalt fastebrev, d.v.s. lagfart, utfärdat i Mariestad 1614 11/4, vari den till Jönköping avflyttade Jens Murmästare med sin hustrus medgivande säljer sin tomt nära domkyrkan till borgaren Sven Davidsson.

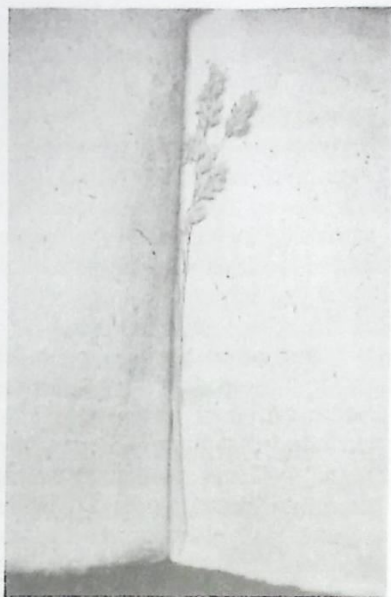

Det andra häftet, omslaget i pergament, ett gammalt fastebrev från Mariestad 1614

Mariestad var vid denna tid endast trettio år gammalt och tydligen ännu under uppbyggnad, ty tomten som såldes hade bara en stuga och ingen annan bebyggelse.

Denna lagfartshandling är förmodligen ganska unik. Efter domprosten Brodd äger Landsarkivet i Göteborg sedan 1970-talet en del strödda handlingar som likaså härstammar från Skara domkyrka.

Men nog måste vi idag känna tacksamhet emot Nils Stenermark, som lyckligt ovetande om den stundande brandkatastrofen klättrade upp till domkyrkovinden i Skara tidigt en septemberdag och räddade de nu återfunna dokumenten.

En torkad växt kanske från 1700-talet i ett av häftena.

Skara domkyrka år 1703 (detalj ur E. Dahlbergs Suecia Antiqua et Hodierna)

Fortsättningen på berättelsen om en ung sjömans brev till sin far

St. Nazaire den 30de Nov. 1875

Min bäste Pappa!

Tack för brefven som jag fått, både af Pappa och systrarne. Det bref jag fick i Helsingör lemnade kapten mig icke förrän vi redan gått till sjöss. Jag blef mycket ledsen och orolig då jag fick höra att Elisabeth insjuknat i en så svår sjukdom, så att det var mycket roligt att få höra att hon nu är så godt som frisk.

Pappa skall bygga sig ett större hus hör jag af brefven, måtte Pappa blott icke få för många bekymmer. Angående vår resa kan jag icke säga annat än att den gått temligen sagta. I Nordsjön minnes jag blott en enda natt då det varit riktigt godt väder, det vanliga har varit köld, storm, regn och tjocka.

Det såg till en början ut som om Alexander icke ville lemna Helsingörs redd, ty vi måste låta ankaret gå tre gånger lätta det omigen för att icke komma i kollision med en bark som låg der, samt för att icke drifva i land. Med ett ord hon frågar ibland hvarken efter segel eller roder och går hvarthon behagar.

Så snart det blifvit frisk bris har hon släpat skarndäcket i vattnet, så att vi i skansen måst spika ribbor på durken för att kunna gå, samt spänna tåg tvärskepps på däcket att hålla sig uti.

Då vi kommit ett stycke förbi Dover uti kanalen, fingo vi se många hundra skutor ligga till ankars, äfven vi måste vända. Lotsen förde oss tio mil tillbaka, så att vi fingo ankra utanför Ramsgate

Det var dock en osäker plats och kaptenen fick ingen ro förr än vi samma natt lättat och seglat ut i Nordsjön. Fredagen den 19 Nov. flaggade vi för "Gamen" som vi mötte.

Nu fingo vi den värsta stormen vi haft, eftersom fartyget är så rankt på träläst låg ofta halva däcket långa stunder under vattnet, så att det var mycket nära att vi mist däckslasten, som kom i oordning och började flyta samt oklarare en mängd bras-sar och ändar.

På tre dygn var det ingen ro alls, genomvåt var man hela tiden ty sjön var ovanligt svår. Då vi fingo god vind seglade vi snart genom kanalen och fingo fransk lots långt innan vi kommo fram.

Vi kryssade flera dagar utanför Belle Ile tills vi fingo steamboat som tog oss in öfver bankarna med så stark fart att folk kom springande för att se hur det skulle gå med oss.

Då ankaret gått stoppade det farten, men det var så nära att aktern tagit emot kajen att vi i hast måste taga in mesanbommen.

Vi ligga nu förtöjda midt i dockan med ena ankaret för bogen och det andra akterut. Sedan vi gingo från Sundsvall har det icke varit ro en enda söndag ty vi började förtöja här klockan tre på söndagsmorgon.

Här har varit frost och stränga kölden. Jag mår väl och har gjort så hela tiden om jag undantager en vecka då jag hade ondt i magen. Vi arbeta nu ifrån 7 till 5 på eftermiddagen.

Pappas tillgifne
Göran

Skeppet Alexander var en bark på 680 nettoton, byggd 1855 i Bath under namnet Herald. Det köptes från New York den 15 maj 1863 för \$28.250 av A Barclay & Co (Lars Bergman), Göteborg och gavs då namnet Alexander. I juni 1873 förvärvades skeppet av Rederi Ab Örnen, men gavs inte något fågelnamn! Under den resan som Göran gjorde med Alexander 1875 fanns sammanlagt 14 besättningsmän varav Göran var den näst yngste. Där fanns också en femton-årig pojke. På nyårsaftonskvällen 1891 gick Alexander på grund vid Ymuidens fyrar och kantrade, varvid två män drunknade. Vraket såldes 1892 på auktion. Men även tidigare var Alexander olycksdrabbad - 1883 överseglades hon av ett fullriggat järnskepp varvid stora skador uppstod

St Helena den 12te januari 1878

Käre Pappa!

Jag passar på att sända hem några rader, ty vi komma att anlöpa St Helena, hvilken vi nu se vid horisonten. Wi hafva haft en ganska lång resa, så att ni vänta väl snart bref från Falmouth. Om jag undantager att resan har gått långsamt, fördröjd genom stiltje och motiga vindar, har den föröfrigt hittills gått ganska lyckligt. Den 18de augusti lemnade vi Kobe med dansk lots ombord. Efter några dagar fingo vi en släng af en tyfon, hon är hårdt lastad så att sjön gick rätt öfver oss, men eftersom hon är ny ledo vi icke någon synnerlig skada endast några speglar af lä brädgång blefvo utslagna, en ektrapp och sex pytsar gingo öfver bord. Den 4de oktober passerade vi linien. Vi vore nu snart emellan öarna hvarest vi började en ganska kinkig kryssning ty vinden var merendels stick i stäf för denna orsaks skull måste han söka sig ut genom ett sund som låg vestligare än det han ämnat gå igenom. Det förra var visserligen 5 å 600 minuter genare, men också vida farligare o mindre begagnat. Om dagen hölls utkik till väders, hvilket väl behöfdes ty hans kort lära icke varit synnerligen tillförlitliga, när mörker inföll lade vi vanligtvis bi. Den 26te passerade vi genom sundet mellan Lombok och Sumbava hvilka, liksom de flesta öarna, vore höga och skogbeväxta.

Under natten hade vi stiltje, strömmen var god, vi lodade hvarje halftimma samt hade ett strömankare och begge bogankare klara att låta gå, hvilket dock ej behöfdes. Om morgonen kommo infödingarne ut på fiske i sina lätta kanoter, rör på hvarje sida, fastgjorda ett stycke från båten vid tvärsliggande stänger för att förhindra honom från kant-ring. Förste styrmannen Stjernberg, hvilken lidit af en ärftlig bröst-åkomma jemte andra sjukdomar dog den 7 November kl: 5½ på morgonen.

Den 8de blef han störtad i hafvet insydd i segelduk samt några böner lästa öfver honom af Kaptenen. Eget nog dog hans broder några år tillbaka af samma sjukdom endast ett stycke längre upp i Bengaliska viken.

8de Decemb. blefvo ransonerna minskade så att vi fingo 6 lod bröd ½ lod socker 2 lod kaffe per man i veckan. Under Cap lågo vi flera gånger till för stormar. Jag och en till voro en dag vi hade stiltje upp och slogo under storbommen bramseglet då vi sågo ned tycktes hafvet vara fullt af haj ty vi kunde räkna till icke mindre än 9 i närheten af skeppet, i vanliga fall får man endast se på sin höjd tre på en gång.

På Capbanken fiskade jag och styrmannen en tunna full på en söndag förmiddag, det var dock ett ansenligt djup ty jag hade ute omkr. 70 famnar lina hvilken jag laggt under resan.

Vi fingo 2 sorters fjällfisk, den större vägde mellan 14-18 lod men var gröfvre och torrare i köttet än den mindre hvilken vägde mellan 5 och 10 lod. Natten till Julaftonen hade vi storm, refvade märseglen kl 8 på morgonen, när qvällen kom hade vi stiltje och alla segel i topp.

Den 27de hade vi Taffelberget tvärs i lä, nu fingo vi icke mer än 4 lod ätligt bröd och 1 lod kaffe i veckan, dock koktes gröt utaf lasten hvarannan qväll. 3 januari fingo vi frisk SO passad, 8de passerades zonen.

Kaptenen har varit god nog att meddela oss undervisning i navigation, för närvarande håller jag och Alb. Elander samt A. Larsson på med bestickräkning. Jag får nu sluta ty vi äro så nära ön att vi snart få vara "all hands on deck". Jag hoppas för öfvrigt att de hemmavarande må bra isynnerhet Gerda hvilken är så klen och sjuklig. Jag får be Pappa vara god och helsa systrarna, moster Evelin samt för öfvrigt dem som fråga något efter mig.

Från Pappas tillgifne son
Göran

Rio de Janeiro den 29 Sept. 1879

Käre Pappa!

Tack för brefvet av den 25 juni, af hvilket jag hör att ni alla ären friska, så när som Gerda som öfveransträngt sig efter vanligheten. Jag är vid god helsa. Ehuru här är vinter, är här i synnerhet om förmiddagen innan sjöbrisen kommer, minst sagt hett. I qväll hafver vi haft en halvtimmas ytterst häftigt åskväder med regn. Hela firmamentet tycktes stå i låga samt derjämte ett döfvande brak.

Här ombord går allting sin jemna gång och jag trifves förträffligt, så att jag tycker ej synnerligen om att komma till Europa så snart som vi nu böra komma. Hit hafva vi haft en lång resa ell. 74 dygn, två gånger förut har "Ugglan" haft 56 dygn. Det gick temligen raskt tills vi vore på höjden af Ferd. Noronka hvarest vi fingo en ihärdig motvind, dessförinnan hade vi haft så godt väder att storbramseglet ej varit fast.

På höjden af Cap Terio hade vi en hård storm med hög brytande sjö. Lasten, som hufvudsakligen bestod af 2 ½ tons tunga vattenledningsrör af järn, var illa stufvad så att 2 man ständigt voro i rummet för att kila ved emellan dem, ty de rullade dels mot hvarandra dels mot skeppet så att det skalf. Här ligger en stor mängd rör upplagda i land, ty det skall byggas en vattenledning 45 eng. mil lång, så att det i tio år skepats rör hit samt inom kort väntar 6 skepp lastade dermed. Angifvande det grafmonument som herr Flobeck

sändt med hit säger Kapt. Mellander, att han ej haft så mycket besvär af hela lasten som af det. Nu hafver vi äntligen fått taga det i land vid tullhuset hela tiden under bevakning af en vaktmästare.

Det har måst skrivas till både biskopen, domarn, tullkammaren, jag vet inte alla, att erhålla permit att taga det så långt. Konsuln säger att vi om ett par dagar möjligtvis kunna få bringa det öfver till begravningsplatsen på andra sidan bugten vid febersjukhuset. Några fotografier kunna ej blifva färdiga innan vi gå till sjöss, som troligen inträffar omkring den 7de oktober.

Om herr Flobeck vetat med huru mycket besvär och stora kostnader det är förenat hade han kanske ej sendt det, sonen ligger ju lika lungt der han är och därför att han var protestant göres det så många svårigheter för en sådan småsak som uppsättandet af ett grafmonument. -

Jag var i land igår några timmar samt hade äran att se kejsaren af Brasilien begifva sig från kyrkan åkande med stor livvakt ridande före och efter, han såg ut att vara en beskedlig och gemen gubbe, han lär vara mycket omtyckt af folket. Då han dör påstås det att Brasilien blifver republika.

Här är ingen feber gängse för närvarande men endast lätt att förkyla sig och få frossa, magsjukdomar m.flera. Jag slutar nu så att Lef väl önskar Pappas

tillgifne son Göran

Rio de Janeiro den 5te Okt. 1879

Käre Pappa!

När jag skref sist var grafmonumentet efter mycket trassel äntligen kommet på tullkammaren. Den 3dje fick jag låna skeppet "Gladans" båt hvilken var stor och försedd med segel. Med 6 man i båten seglade jag upp till packhuset på morgonen och tog stenen och monumentet ombord.

Efter ett par timmars rodd och segling var jag vid febersjukhusets begravningsplats. Då kölen skrapade i sanden fick alle man hoppa upp på stranden, den var visserligen en långt inskjutande vik men dyningen gick likväl in och bröt ganska starkt. För tillfället var ingen sjuk på hospitalet hvarest ej antages andra feberpatienter än sjömän.

Jag gick upp, lmnade direktören det permit jag erhållit på Konsulatet, hvarefter grafven utvisades för oss. Efter något arbete fingo vi upp stenen som var ganska stor, satte ned honom i ett derfor uppgrävt hål. Satte korset ofvanpå stenen och förnade den med smält svavel.

Kyrkogården är ej synnerligen stor och ligger tillika med sjukhuset vid foten af ett högt skogbeväxt berg nere vid stranden långt inne i en stor vik något längre ut än "Sockertoppen". Under febertiden dör ungefär en fjärdedel af de sjuka, vanligtvis är det främmande nationers sjöfolk som mest angripas, ty de äro ej vanda vid det mycket ohelsoamma klimat här finnes. På begravningsplatsen var endast 5 à 6 grafvårdar uppsatta öfve rhår aflidna

sjökaptener, för öfvrigt såg den ut som en mycket jämn åker med röd sandjord utan upphöjningar samt en liten palmallé och en källa ur berget. Kl ½5 voro vi ombord igen. I går seglade vi dit ut igen med fotografen och hans instrument. .

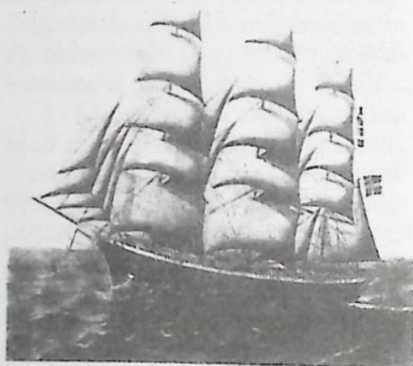
Vinden var rakt mot, mycket frisk sjöbris med hög sjö och dyning därjemte stark tid emot. Efter två timmars våt kryssning voro vi framme. Då porträttet togs hade vi utom de kransar Herr Flobeck med-sänt äfven några friska blombuketter som kapt. Mellander sänt med. Fotografen var Portugis och tog två gånger, han besvärades ganska mycket af den rådande friska vinden. Tillbaka till staden gick det mycket raskt ty båten som var mycket snällseglande flög öfver vattnet med aldeles akterlig vind.

Korten blifva färdiga på två dagar, de äro ung. af ett kabinettporträtts storlek tagna på mycket nära håll ty det fanns ej något annat att välja på om man ville att monumentet skulle blifva synligt.

För sitt besvär att sitta i en beqväm båt några timmar och fotograferingen lär fotografen taga 100 milreis, lätt förtjänta penningar fast han sade sig hafva haft mycket arbete. Angående mitt styrmansbref torde Pappa kanske vara af den godheten och fråga någon sakkunnig person t.ex. kapt. Gädde på sjömanshuset, om det ligger någon vikt vid att lösa detsamma så snart som möjligt för att efter erhållen kaptens examen kunna utbekomma

"skepparbriefvet" så mycket förr. Jag har nu inne min seglationstid eller öfver 26 månader till sjöss. - Den 7de dennes komma vi troligtvis att segla. Härifrån har nu seglat 2 svenska fartyg före oss till New Orleans. Det ena idag, barken "Nanny" från Helsingborg. Förd af kapt. Andersson gift med en engelska. Han och en amerikansk kapt. blefvo bekanta med två unga damer på en teater i England, gifte sig med dem begge två och gingo till sjöss inom en vecka.

Jag har ingenting mer att tillägga utan får jag bedja Pappa framföra mina helsningar till alla de hemmavarande, systrarna och fröken.
Göran

Skeppet UGGLAN tillhörde Rederiaktiebolaget Örnen i Göteborg. Göran seglade med detta fartyg till Rio 1879. Foto av målning i Sjöhistoriska museet.

Om skeppet Uggulan kan följande uppgifter lämnas. Fartyget mätte 914 italienska nettoton och byggdes 1873 i Varazze utanför Genua och

då fick namnet Banca Navale B. Det köptes den 23 april 1874 i Glasgow för 11.482 Lile av Rederi Ab Örnen och såldes i mars 1893 liggande i London till ett norsk rederi. När Göran mönstrade på Ugglan 1879 för destination Glasgow (närmast) var det som andre styrman. Antalet besättningsmän var då sammanlagt 14.

Efter tiden på Ugglan finns anteckningar om att Göran tjänstgjort på Frithiof 1880 och 1881 och på Nordenskiöld 1882, som andre styrman. Nordenskiöld var hemmahörande i Sankt Petersburg.

För detta fartyg finns ingen avmönstring av Göran registrerad, vilket kan förklaras av att fartyget var utländskt. Från och med nu upphör alla noteringar om Göran i länsarkiv och riksarkiv.

Enligt nu avlidna släktingar har Göran omkommit under resa med ett ångfartyg Bordeaux under tidsperioden 1882-1884, utanför Australien eller möjligen Japan. Närmare uppgifter saknas om Bordeaux trots efterforskningar.

I de s.k. dödsböckerna på Riksarkiven finns heller inte några uppgifter införda.

Görans sjömansliv kom att infalla i brytningstiden mellan segelfartygen och ångfartygen: Man kan bara spekulera i hur han upplevde övergången från segel till ånga. Kanske kände han som kaptenen i romanen "Ödets dotter" av Isabelle Allende: "Dittills hade tanken på ångbåtarna burit honom emot.

För han kunde inte föreställa sig havets äventyr utan seglens och vädrets utmaning, som visade vad en kapten gick för, men han blev till slut tvungen att inse att framtiden tillhörde de nya fartygen som var större, säkrare och snabbare".

Efter det att familjen hade under rättats om Görans tragiska bortgång sändes hans sjömanskista hem. Den finns i en efterlevande släktings ägo. Med den följde två små dekorerade skålar från Japan, som han troligen hade köpt till sina systrar.

Göran Wikström - sjömanskista. Foto: Jürgen Dan Jönsson/Bildarko.se/Novo

Källor:

Landsarkivet i Göteborg.
Sjöfartsmuseet i Stockholm. Fotoarkiv och bibliotek.
Riksarkivet i Stockholm.
Riksarkivet i Ramsele.

Litteratur:

Anders Eriksson: "Svenska fullriggare och barkskepp 1850 -".
Knut Wichman: "Högre Allmänna Läroverket i Majorna i Göteborg 1862-1962".
Elanders boktryckeri AB, Göteborg 1962.
Isabelle Allende: "Ödets dotter". Norstedts förlag 1998.

Ann Lantzourakis

Ann Lantzourakis

Ann Lantzourakis är leg psykolog/psykoterapeut och psykoanalytiker. Ann har skrivit ett antal fackböcker inom barnpsykiatriska området. Utöver sitt författarskap är Ann Lantzourakis verksam som konstnär där hon bland annat tillhör ateljegruppen Sofiamålarna.

Göran Winkrans - en ung sjöman på 1800-talet av Ann Lantzourakis

En tidigare artikel med brev från Göran Winkrans till sin far har publicerats i Båtologen nr 3-02. Härefter har ytterligare några brev från Göran påträffats samt två brev till Göran från fadern, som var rektor vid ett läroverk i Göteborg. Breven återges nedan. Den som sammanställt dem är barnbarn till Görans syster Elisabeth. Artikeln kan läsas separat.

Göran, som var född 1858 i Göteborg, började sitt sjömansliv som jungman på skeppet *Gamen* 1875, då han var 17 år. Han kom att fara vida omkring på världshaven under de kommande åren. Vid 19 års ålder seglade han mellan Japan och Sydamerika. Vid 21 års ålder erhöll han styrmansexamen. Vid 24 års ålder kom han till *Novaja Semlja*. Samma år, i december 1882, omkom Göran. Han var då styrman på ångfartyget *Helios* när detta förliste på Nordsjön på resa mellan Skottland och Kristiania (Oslo). (Tidigare uppgift som jag lämnat i Båtologen nr. 3-02 om ett fartyg *Bordeaux* är felaktig). Nedan följer (troligen postade i samma kuvert) två brev från Görans resa med ångfartyget *A E Nordenskiöld* till *Novaja Semlja* 1882. Det första är skrivet till fadern, det andra till hans systrar.

Novaja S. Den 27de augusti 1882

Käre Pappa!

Sedan vi lämnade *Wardön* den 24de juli hafva vi haft åtskilliga motgångar. Genast vi kommo till sjöss krossade maskinisten en finger i maskinen. Det gick emellertid friskt undan för segel och ånga med 9 à 9 ½ knops fart, så att vi den 26te på e.m. passerade *Kolgujew*. Redan 27de på f.m. kommo vi in i drifis som snart blef tätt packad hvarjemte det blef tjocka, så att vi för sakta maskin måste leta oss ut i öppet vatten. Sedan följde vi drifiskanten som sträckte sig i NNO och NO, en stor del bestod av stora isflak en del med ända till 20 fots höjd öfver vattnet.

Fredagen den 28de fingo vi på f.m. kl. ½ 3 sigte på skonaren *AndenÆs*, som för Sibiriks räkning skulle vid *Zugor* uppsätta ett magasin. Samtidigt fingo vi *Novaja Semlja* landet i sigte. Skonaren togo vi på släp o. fortsatte Nordwart. Kl. 7.15 gick styrman *Holmbor* öfverbord, då han skulle kasta handlodet. *Lifboj* kastades och båt utsattes genast. Men då vi fingo honom ombord fanns ej tecken till lif oaktat vi fortsatte i nära 3 timmar med att med tjenliga medel söka återkalla honom till lif. Dock allt förgäves.

Vi gingo sedan upp under landet o. ankrade. Den 2de Aug. kom även jakten Diana o. ankrade. Sedan ha vi upprepade gånger sökt komma Ost öfver men isen har ständigt sagt stopp. Den 8de Aug. lågo vi ute i iskanten o. danske exp. med ångfartyget Dijmphna kommo upp långsidan. Vi gingo i sällskap in under land o. ankrade. D. är en stackare at gå gjör i stiltje, endast 4 knops fart o. blef efter, oaktat vi hade både skonaren o. jakten på släp. Den 17de blefvo vi i tjocka skilda o. ha vi sedan ej sett henne.

Wi ha följt Sydsidan af N.S. landet o. framträngt ända till 25 dist. Från NO. (oläsligt) af Waigatz. Men här stängde svår o. tät is, som strömmen satte in från Karahafvet genom Botan, en mängd grundis af hwilken en del stodo på 8 å 10 famnars vatten. Sedan vi vändt här gingo vi West o. syd om isen följande fastlandet ostwart. Denna väg framträngde vi så långt att vi kunde se Waigatzön. Men vidare framkomst war omöjlig, ty hela bugten var full med svårgeomtränglig is i hwilken ej fanns en strimma öppet vatten att se. Här vände vi således o. togo åter fartygen tillbaka till hamn vid NO punkten af ön Meschduscharski på en plats som ligger i obs. Lat. N 71 21' och Long Ost fr. Gren. 53.

Här är en liten präktig hamn, sist vi lågo här måste vi dock rymma. Ty isen kom sättandes in, så att vi drefvo för bägge ankaren ut o. hade svårt att få dem tillbaka.

Vi ha nu använt en sammanlagd bogseringstid af 8 dagar o. några timmar, men nu är ock sista försöket gjort att få fram segelfartygen, så att vi nu taga ombord resten av kolen från jakten Diana hvarefter hon och skonaren få segla hem till Norge.

Det kostar pengar att gå sådär, ty endast till kol åtgår öfver 100 kronor per dygn. I morgon afton då vi fått in kolen fortsätta vi Nordwart för att söka komma in i Karahafvet genom Matotsekin (oläsligt), går ej det göra vi ännu ett försök här och längs rysska landet. Sedan återstår intet annat än att vända om hvilket skulle vara i högsta grad obehagligt.

Så svåra isförhållanden som här nu är lära ej existerat sedan 1873. För närv. är det en isudde vid Lat. N. 65 Long. O. 53 härifrån går iskanten ung. i rättvisande NO och SO med en smal ränna längs ryska kusten ända till Matrogeroön som ligger strax nord om Dolgorön. Sedan är åter lat. Ost och SO öfver.

Wille nu den svaga westvind som börjat, hålla i och blåsa med någon kraft blir det ovillkorligen en öppen ränna längs Ostkusten av N.S. om det äfven är mycken is i Karahafvet.

Det börjar nu blifva kallt här uppe, vi ha frost om nätterna och om dagen är luften oftast kall och rå med tjocka o. regn samt m. temp. af i medeltal +4 C.

För öfrigt trifves jag bra ombord. Regerar ensam på däck, ty kapten gör i sjön sin vakt själf. Besättning- en är bra och råder det en god anda och ordning ombord för öfrigt.

Kökdepartementet är dock ej fullt så godt, ty jag får ha brännvinet inom lås och bom o. vakta det som en skatt. Ty kan stewarten komma åt super han sig dödfull, det är den samma som var med Lena.

Skulle vi bli tvungna att gå hem kommer vi i slutet av September och då blir det väl svårt att få något att göra kan jag tro. Jag hoppas Ni på Hönö haft en treflig sommar fast kanske flickorna icke riktigt veta att uppskatta det till sitt fulla värde att slippa ligga på någon mera besökt badort.

För öfvrigt får jag bedja om helsingar till bekanta från pappas tillgifne Göran.

Kära Systrar!

Ni kunna få lov att läsa Pappas bref ty något annat än hvad som står der har jag just ej att berätta.

Jag var just nu i färd med att sända Styrman Holmbors kista ombord i skonaren, så att de kunna få begrafva honom hemma. Efter vi äro inne på det kapitlet kan jag omtala att här står åtskilligt med rysska kors litet hvar stans.

Strax här i land stå 2ne omkring 20 fot höga rundtorn, där ligger en mängd ben af människor och djur som vittna om att här timat sorgliga katastrofer. Några ryska fångstmän som kommo ombord upplyste oss om att här för några år sedan öfvervintat ett tjugotal ryssar som dogo allesamman. I Sachnik bay, som vi voro inne i, hade vi besök af samojeder som miste sin storbåt och måst öfvervintra.

Af dem hade under vintern 19 svul-tit ihjäl och björnar tagit en. De öfverlevande hade gjort god fångst och hade mycket späck fast på olika ställen. För en av mina 13 bössor och obetydligt med ammunition tillbytte jag mig 2 hvitbjörnsinn som således kostade mig omkr. 6 kronor, fast nog märkte jag att de tyckte sig ha lurat mig åtskilligt.

På kortet kunde en av dem som talade Ryska utpeka de ställen de besökt, de voro nu förminskade till 3 män, 1 barn, 1 kvinna och bodde i ett skinntält samt egde endast en liten båt som de foro längs kusten med vid godt väder.

Marken är upptinad ung. 1 fot och nästan öfverallt bestående af söndergrusad skiffer utom i en del dalar och renbetesmarker, som synes som en och annan grön fläck. Nordenskjöld har öfverdrivit, då han talar om Novaja S. som en leende ö betäckt av polar region med färgprunkande flora ej dold av något gräs. Det senare är nog sant men utom en och annan gul och hvit fläck som är betäckt med (oläsligt) och blommor syns endast naken jord och öde berg. Så att kommer ett djur i närheten kan man se det på långt afstånd.

Nu får ni helsa Fröken Simmingskjöld så mycket, Sjöbloms o.s.v. från eder tillgifne Broder Göran.

Novaja s. Den 28de Aug.
I qvell afgå vi Norr ut.

De nedanstående breven från fadern till Göran är av tidigare datum, skrivna i juni och i december 1877.

Både Göran och fadern har troligen skrivit brev till varandra dessemellan, vilka dock inte återfunnits. En del i faderns brev berör samtida händelser till sjöss och i olika länder varför det kan vara av intresse att de återges här.

Göteborg den 5 juni 1877. maj

Min Käre Göran!

Vi erhöilo Dina mycket efterlångtade och därför ock mycket välkomna bref av den 8 sistlidna April i går, då ock Kennedy erhöill dylikt från Kapten. K. har beslutit besvara detta, liksom jag, denna gång hyser jag intet hopp, att det träffar Er på Japan, men deremot något ringa hopp, att Japaneserna äro nog civiliserade att retournera brefven efter Er till Amerika.

Detta är en av orsakerna att jag skrifver kort, en annan att vi ha examen i morgon och jag därför åtskilligt förarbete.

Ej heller har jag af det förra skälet uppmanat flickorna att skrifva, kanske Elizabeth ock svårligen har tid, ty hon arbetar mycket, nästan för mycket. Hon försakar nästan allt för att arta sig väl i skolan, försummar bjudningar m.m.

Angenämt att höra att Du trifts bra på "A. Landgren" och har ett Godt befäl. Kaptenen är ock nöjd med Er alla, med undantag av den i Ditt bref omnämnde passageraren.

Jag hoppas att denna resa skall vara Dig i många afseenden nyttig och att Du, när Du kommer hem skall vara så hemma i det praktiska af sjöyrket, att Du kan börja med det theoretiska.

Alla beledsaga Dig med sina välönskningar, mostrarna af hvilka de 2e i Varberg en längre tid varit hos Sjöblom, de fråga jämt efter Dig: här om dagen bad lektor Ullman helsa Dig. Jag hoppas att alla vännerna skola en vacker dag få återse Dig, frisk till kropp och själ och utan att ha fallit offer för de frestelser, för hvilka sjömannen är minst lika mycket utsatt som landmannen, och av hvilka frestelser väl de som komma från Venus äro vida farligare till sina följder än de från Bacchus. Angående nyheter hemifrån, så får jag räkna upp några i hast - jag skrifver sittande emellan 5 å 6 pratande kamrater. Alla hemma må godt och trifvas väl, Gerda har hufvudsakligen skött sin helsa, gymnasticerat, badat m.m. och är temligen stark. Sjöblom har blifvit utnämnd till kyrkoherde i Lundby, 2 mil härifrån, att tillträda de 1 Maj 1879. Familjen mår bra, är något småkrank och Sven litet förläst, smått professorlig (?).

M. Hagstedt har ännu ej fått någon plats, oaktat man vigilerar mycket för honom: men han har varit sin egen fiende, ty hans lärare vilja ej riktigt rekommendera honom för flit, ordningssinne och raskhet.

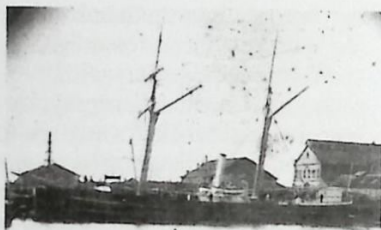
Vi äro bjudna till Vessige i sommar. Möjligen får vi tillfälle att resa dit en 8 dagar i denna månad. I sommar ämna vi, tillsammans med Strömbergs, Appelbergs, Rehnanders, Levens familjer

samt Kennedy och Strömbeck bilda en liten koloni på Hönö (strax väster om Kalfsund). W. Liljeqvist är död-

I Peru har varit en svår jordbäfnings nyss, hvarvid åtskilliga fartyg gått förlorade. Ett av Örnens (Gladan eller Skatan) har lidit mycket, hvaröfver dock hufvudredaren ej sörjer mycket.

Sofie har flyttat: vi ha fått en annan, som tycks sköta sig och oss bra. Framför allt har det varit oss en lycka att få vår fröken, som är synnerligt duglig. 3ne ynglingar togo afgangsexamen hos oss häromdagen: B, R, F, och G en bra pojk, liksom bröderna.

Helsing från syskonen m.fl. genom Din tillgifne fader. Helsa till Kapten!

Islandsfartyget A. E. NORRBYNSKILLEN ligger i Kalksund vid Kalksund den 13 maj 1879 för att ge sig ut till Kalksund för att ansluta till expeditionen.

Svenska Lloyds ångare *HELIOS* förliste med man och allt i december 1882, varvid Göran Winkrans följde henne i djupet.

Göteborg den 30 decemb. 1877

Min Kära Göran!

Ditt bref af den 15 Aug. från Kobe bekommo vi riktigt, och det gladdo oss och Dina öfriga vänner mycket.

Att mitt bref skulle komma fram i rättan tid, tviflade jag på: det kom ock, såsom det framgår af Dina data, 11 dagar efter Er afgang från Youkohama: men Japaneserna börja att arta sig. Vi hoppas att Eder resa gått lyckligt och att I vid denna tid framkommit till England. Hvert resan sedermera skall gå, är här obekant; förmodligen till någon Nordsjöhamn.

Det är ingen angenäm årstid att segla i Nordsjön, der man lätt råkar ut för is, i synnerhet vid hamnarnes inlopp. För öfvrigt ha vi dock inte på många år haft en så kall sommar och så varm vinter som i år.

Vi ha knappast haft mer än 4 á 5 frostdagar, men så mycket mera regn och slask - en nordafrikansk vinter. Nyss har dock en liten vinter med flingor och slädföre börjat. Den tryckte tid, som länge rått i den öfriga världen och i synnerhet verkat ofördelaktigt på arbetsklassen, har nu börjat kännas äfven här; och i synnerhet klaga bruksägare och skeppsredare, hvilka icke ha tecken till vinst från sin rörelse.

Skeppsvarfven ha afskedat en ej ringa del af sin arbetsstyrka m.m. men det vill dock synas som om några större ekonomiska olyckor icke skulle hemsöka Sverige, emedan man i allmänhet gått försigtigt till väga.

Om den politiska horisonten en gång klarnar, lättar ock den ekonomiska. I detta afseende har det egentligen varit Frankrike och Turkiet, som förmörkat horisonten. I Frankrike tycks nu en tids lugn komma till stånd.

I Turkiet är ännu mycket oklart. Turkarna ha gjort ett hjeltmodigt motstånd mot Ryssarna, hvilka dock nu börjat att betydligt ligga öfver. Uppträder icke England till Turkiskt försvar, torde väl detta krig vara afgjort innan midsommar - och sedan torde en lyftning blifva i andra affärer.

Jag hoppas att Din långa resa i alla afseenden varit Dig till gagn och att Du vunnit snart så mycken praktisk kännedom om yrket, att Du snart kan öfvergå till den theoretiska delen deraf. Skall man, vid den täflan som nu råder på alla banor, komma fram i verlden och blifva gagnelig både för samhället och sig sjelf, får man icke nöja sig med medelmåttiga insigter utan åtminstone strefva efter de högsta.

- Åtskilliga af dina gamla kamrater, som blifvit sjömän gå nu på och taga sina examina; deribland Olof K, öfver hvilken fadern skryter, liksom (oläsligt) brorsonen hos Eder - jag hoppas med litet större skäl. Ax. Sjögren håller ock på med styrmansexamen. Han lyckades hos oss - vill jag minnas - aldrig komma öfver 2A klassen. Carl Sjögren har nu genomgått Handelsinstitutet - - Rudolf S. Bygger jernveg mellan Borås och Varberg, Hugo är anställd på kontor, Rud. Ljungqvist tycks ock ha

anställning på dylikt. 2ne af våra ynglingar hafva gift sig i dagarna: W. Nilsson med Carolina H. och hans syster med John Olson, som nu är grosshandlare.

Hagstedt med fru och döttrar besökte oss i höstas - han sökte förgäfvos Bro pastorat i Bohuslän. Martin har någon sysselsättning i Falkenberg. Sjöbloms må godt, moster Evelina skulle glädja sig åt ett bref från Dig.

Moster Paulina i Varberg är något sjuklig. Angående öfriga nyheter skrifva flickorna. De må lyckligtvis rätt bra. Gerda har hela terminen besökt skolans 4e klass, der hon är den mest framstående, liksom Elisabet i 7e. Den senare är nu nästan fullvuxen, tituleras "fröken" och tar sin värdighet i akt. Vår duktiga fröken S. arbetar med framgång för husets väl och vi ha fortfarande skäl att vara glada öfver hennes kvarvaro. Skrif nu så snart Du kan, och helsa Din kapten vänligt från Din tillgifne fader.

Man kan utläsa att Göran hade en far som brydde sig om sin son och att han försökte följa hans resor så bra som de dåtida kommunikationerna medgav. Han var angelägen om sonens studier till styrmansexamen men också orolig för väderleksförhållandena på Nordsjön i december. Fem år efter det fadern uttryckt sin oro i ovanstående brev skulle Göran omkomma då HELIOS förliste i december 1882 på Nordsjön.

Göran fick alltså som mycket ung vara med om många krävande, farliga och ödesdigra situationer till sjöss. Man frågar sig hur hans upplevelser kom att forma hans syn på sig själv och sitt liv. Förblev han hängiven det hårda yrkesliv han valt? Om sina känslor skriver han ingenting. Men man får bilden av en kraftfull och mogen ung man, en son för fadern att vara stolt över. Han uttalar att han "trifves bra" ombord på Nordenskiöld. Under sin korta levnad kom Göran att segla över världshaven många gånger, i en värld där avstånden ännu var mycket stora.

Källor:
Landsarkivet i Göteborg, Göteborgs sjömanshus register.
Göteborgsposten 28 maj 1946 artikel "En majornas märkesman" av Axel Rosen.

(Från Båtologen 2-2004 utgiven av Klubb Maritim.)

**Bläck och Toner
för din Skrivare
Original, Pirat och
Återfyllda**

pappershörnan.se

**Pappershörnan
Ashebergsgatan 40
031-20 42 06**

DNA i släktforskningens tjänst

Vid Släktforskningens dagar i mars var årets huvudtema DNA (temat beslutas av Släktforskarförbundet) och GRS valde att följa detta men hade som vanligt andra ämnen på föreläsningsschemat i Göteborgs stadsbibliotek. När det gäller DNA beslutade föreningen att arrangera ett antal "DNA-Café", vilket i princip är träffar över en kopp kaffe där deltagarna delger varandra sina erfarenheter kring det givna temat. Man lär av varandra. De första träffarna under april har riktat sig till personer som ännu inte testat sig – det är mycket frågor i början som inte är så aktuella senare. Eftersom det är olika deltagare vid de skilda caféerna blir det också olika fokus men många har fått svar på sina initiala frågor. Dessa "Nybörjar-DNA-Café" kommer att återkomma när tillräckligt stort antal anmält intresse, både under försommaren och till hösten.

Anmälan till

dna.grs.gbg@gmail.com, eller lista i GRS lokal. Under maj-juni och till hösten fortsätter vi med DNA-café för personer som testat sig och där blir fokus antingen på Family Finder (autosomalt DNA) eller på mtDNA eller Y-DNA (raka moders eller faderslinjen). Planen är att nya deltagare skall kunna sluta upp vartefter.

Att arbeta med DNA i släktforskningen grundar sig i princip helt på att man har en god "pappersforskning". Visserligen ger mtDNA och Y-DNA också svar på vilken "haplogrupp" man tillhör och var på världsträdets släktgrenar man befinner sig och det är i sig mycket intressant - är du släkt med Ötzi eller Birger Jarl? Är du på det raka mödernet eller fädernet ättling till de som kom med bondekulturen? För det behövs ingen pappersforskning men kan ge upphov till mången middagskonversation. Det finns mycket information att få tag i både på nätet och i böcker, här kommer några tips:

Karin Bojs, *Min europeiska familj de senaste 54000 åren*. En lättläst och underhållande bok om hur Europa befolkades utifrån ny DNA-vetenskap – kan läsas av alla med stor behållning. **Peter Sjölund**, *Släktforska med DNA*. En oundgänglig handbok för nybörjare och avancerade nybörjare. Kan köpas hos GRS eller direkt från Släktforskarförbundet. **Svante Pääbo**, *Neandertalmänniskan*. En bok om den mycket mödosamma vägen till att kunna identifiera neandertalarnas DNA. Man får en stor vördnad inför det arbete som gjorts innan vi nu kan skicka in ett litet test för en tämligen ringa summa

Lisbet Rodin

La Fleuriste

ART FLORAL DEPUIS 1912

Den välrotade blomsteraffären i Vasastan frösåddes redan 1912,
Med gröna fingrar & spirande inspiration går vi nu in i det
nya seklet. Välkommen till oss på hörnet av Aschebergsg & Eng-
elbregtgatan, Instagram: la fleuriste eller www.lafleuriste.se
Tel 031 711 2082

AVENYNS FOTKLINIK

Välkommen till en av de äldsta Fotklinikerna i Göteborg (etabl 1942) !

Vi erbjuder medicinsk fotvård, vårtfrysning, benvaxning, manikyr och
fot/benmassage.

Vi i har även försäljning av presentkort och diverse produkter.
En fika och ett leende ingår alltid ! - Se våra fina omdömen på Eniro.se !

Jessica och Tove

Boka tid på tfn: 031- 16 92 87 - Geijersgatan 16, Göteborg

Kommunikation som konstform

Hur kommunicerar arkivinstitutionerna med sina

De svenska offentliga arkiven rymmer miltals med handlingar av intresse bl.a. för släkt- och hembygdsforskare. Utan släktforskarnas återkommande besök och förfrågningar hade arkiven använts mycket mindre. Vi är många som minns köerna och de överfulla forskarsalarna före den digitala eran. Nya IT företag har på kort tid digitaliserat miljontals sidor ur ofta använda arkivhandlingar. Tillväxten ökar i rasande fart, och nu blir även tidigare dolda, oanvända eller förbisedda arkivserier (t.ex. flyghaverier, spionhandlingar, högsta domstolen) tillgängliga i datorer, plattor och mobiler. Användarna/forskarna sitter hemma och njuter av nättaktörernas produkter inom arkivområdet, och institutionerna drunknar i rutinartade frågor och brev om enskilda personer och händelser bland hyllmil av handlingar, som ännu inte är digitaliserade. Att kunna använda arkiven kräver gedigna förkunskaper inte bara i att läsa handskrift. Även släktforskarföreningarna har svårt att rekrytera deltagare till sina studiecirklar. Riksarkivet hinner inte digitalisera i nämnvärd takt och utsätts för årliga besparingar.

Släktforskarna sitter hemma och forskarsalarna gapar tomma. De fåtåliga s.k. akademiska forskarna fyller inte upp de tomma lokalerna. Dessutom efterfrågar de också digitala källor.

Vem ska öppna arkiven på ett kommunikativt sätt? Släktforskarna själva eller riksarkivet? Biblioteken har Libris, som förbättrats och utvecklats under många år. Det gäller inte NAD, den nationella arkivdatabasen, som egentligen är ett internt arbetsverktyg för arkivarierna. NAD saknar pedagogiskt upplägg och är ganska okänd både för det s.k. forskarsamhället och för personer utanför arkivmagasinen och lockar få forskare till samlingarna. Om arkivinstitutionerna vill fylla de tomma forskarsalarna måste de börja med professionell marknadsföring av sina samlingar, bli synliga på debattsidor på nätet och i massmedia, börja samarbeta med universitetens olika forskare och inte minst på olika sätt lära besökarna att forska själva och inte utföra forskning åt dem. Risken är hög att anslagsgivarna/departementet reagerar så här:

- 1.Många arkiv är nu digitalt tillgängliga
- 2.Forskarsalarna är glest besökta
- 3.Sparplaner!

*Från Anders Thornström till
Per Clemensson 5 nov. 2015.*

115 år gammal flaskpost hittad i västsvensk kyrka

Undertecknad
varit med att sm
lägger detta Papper
När detta
Dagens ljus ar
att förklara a
hvilken Ort v.

Flaskposten gömdes när kyrkan byggdes – här är hälsningen de ville framföra till eftervärlden.

Sju målare tog tillfället i akt och gömde en ölflaska med ett meddelande i Lysekils kyrka när den byggdes. Av en slump har flaskposten nu hittats. Och hälsningen till eftervärlden var välbevarad. Lysekils kyrka stod färdigbyggt 1901, den invigdes i december samma år.

När kyrkans altarring nu, 115 år senare, skulle byggas om hittades ett gömt meddelande inuti den. Det finns mycket rykten om saker som ska ha blivit gömda i kyrkan. Men det här är, mig veterligen, första gången något faktiskt har hittats, säger Anders Persson, kanslichef, Svenska kyrkan i Lysekil. När de väl öppnade flaskan, en ölflaska från ett gammalt lokalt bryggeri, hittade de ett välbevarat brev med texten:

"Undertecknade målare, som har varit med att måla Lysekils Nya Kyrka, lägger detta papper ned som ett minne. När detta engång kommer till dagens ljus, anhåller vi vördsamt om att förklara detta i de tidningar från hvilken ort vi äro."

Brevet är undertecknat av sju personer:

Anders Philip Cederberg, född den 4 juli 1874 i Lidköping.

Olof Thorsen, född den 16 december 1870 i Sarpsborg, Norge.

John Olof Olsson, född den 24 december 1882 i Munkedal.

Erik Viktor Holm, född den 2 mars 1876 i Göteborg.

Leonard J Olsson, född den 5 maj 1872 i Skänninge.

Otto J Nylén, född den 10 december 1881 i Vålinge.

Gustav Torsberg, född den 8 mars 1883 i Göteborg.

Målarna Holm och Torsberg får härigenom alltså sin önskad uppfylld. Skatteverket har ingen information om någon av de två Göteborgsmännen, vilket innebär att de har avlidit tidigare än 1991. Om de fortsatte måla och skriva flaskpost under resten av sina liv är alltså oklart. Likaså om fler hemligheter finns gömda i Lysekils kyrka

Infört i Göteborgs-Posten

Louise Sköld Lindell

louise.skölldindell@gp.se

ÖPPETTIDER

Tis - Ons 8 - 19

Tors - Fre 8 - 20

Lördag 8 - 18

Söndag 12 - 18

Välkomna!

*Fokus på kvalitet
- vår idé!*

FOCUS

köpcentrum

031 - 703 05 25

Ombord på M/S Gripsholm

Först publicerad i juni 2015

Då Rune Dahlstrand 1938 mönstrade ombord på Gripsholm visste han inte att kriget skulle förändra allt. Gripsholm fick tjänstgöra som diplomatskepp och Rune fick uppleva krigets fador. Hemma gick hans kära Berit och väntade på livstecken.

Kärleksbrev. Rune Dahlstrand i sitt hem i Göteborg. Framför honom ligger bland annat några av de 200 brev fästmon Berit Helgesson skrev till honom.

Han är den siste överlevande från andra världskrigets utväxlingsresor med M/S Gripsholm. I dag vid 97 års ålder minns Rune Dahlstrand med både fasa och glädje sitt arbete på Svenska Amerika Liniens stolta skepp när det under åren 1942–1946 korsade världshaven. Tyskarna kallade fartyget "Spökskeppet" medan de allierade döpte det till "Barmhärtighetens skepp".

Gripsholm, byggt 1925, for över mörka vatten fullt upplyst med namn och land samt ordet "Diplomat" målat på de vita sidorna om skrovet, för att de tyska ubåtarna under vattenytan inte skulle trycka på avfyringsknappen. Rune Dahlstrand har trots aktningsvärd ålder ett glasklart minne. Han reser runt och berättar om vad han varit med om och det väckte en viss irritation hos dokumentärfilmaren och regissören Martin Jönsson under arbetet med den aktuella filmen *Gripsholm – en kärlekshistoria* som SVT2 visar den 4 juni.

– Jag behövde ibland ha kontakt med Rune under arbetet, och när jag inte fick tag på honom blev jag förstås orolig, inte minst med tanke på hans höga ålder. Men det ordnade sig alltid till slut tack och lov.

Rune Dahlstrand växte upp i Borås och utbildade sig till frisör. Hans första stora mål i livet var att få resa till Amerika. Chansen kom när Gripsholm annonserade efter folk till en av sina kryssningar. Rune Dahlstrand åkte ner till Göteborg och fick jobbet som barberare. Året var 1938.

– Jag började längst ner på rangskalan med att klippa och raka personalen, berättar Rune. Men snart avancerade jag till turistklass och så småningom upp till första klass. Där fick jag både bättre lön och mer drinks.

När tyskarna i april 1940 invaderade Danmark och Norge förändrades situationen för Gripsholm. Båten befann sig i Västindien på kryssning med amerikanska turister då kaptenen fick order om att omedelbart återvända till Sverige. Besättningen mönstrades av och Gripsholm lades upp i fjorden utanför Uddevalla. Rune Dahlstrand fick rycka in som signalist nere i Skåne och vara med och försvara landet mot en eventuell invasion. En dag kom ett samtal från Gripsholm igen som frågade om jag kunde komma tillbaka som barbearare. .

Skadade utväxlade krigsfångar förs i land från Gripsholm

Fartyget hade fått ett nytt uppdrag och höll på att samla ihop en 400 personer stor besättning. Det var viktigt att alla var medborgare i det neutrala Sverige. Rune Dahlstrand gick till furiren på regementet och anhöll om permission. Han fick blankt nej, delvis beroende på att

han kommit ihop sig med befälet tidigare. Men Rune gav sig inte. Han sökte efter kaptenen som var oanträffbar. Desperat tog Rune mod till sig och som sista chans sökte han upp regementschefen i hans bostad. Något förvånad lyssnade översten på Rune Dahlstrands argumentation. När han var klar fick han omedelbart svaret "beviljas" och lättad kunde Rune Dahlstrand återvända till sitt tidigare arbete på Gripsholm.

Men nu var det 1942, mitt under krig, och denna gång var det inte enbart frisörsjobb ombord på Gripsholm som gällde. Efter förhandlingar mellan tyskarna, det internationella Röda Korset och den amerikanska staten hade Gripsholm chartrats som fångutväxlingsfartyg. Det var ett riskfyllt uppdrag där speciella krav ställdes på besättningen. – **Vi fick inte** vara kriminellt belastade och inte medlem i något politiskt parti. Resans första anhalt var Lindesnes i Norge där tyskarna granskade alla ombord ytterst noggrant. Alla utom två klarade sig igenom det tyska nålsögat innan det bar av till New York. Vi fick heller inte skriva dagböcker om vad som hände ombord eller i hamn.

Hade vi med oss några kameror togs dessa i beslag eftersom fotografering var förbjudet. Brevet som kom censurerades och genomlystes för att man ville se att inget var skrivet med osynligt bläck.

Väl framme på amerikansk mark fortsatte kontrollerna. Först av kustbevakningen och sedan av både FBI och CIA innan den första utväxlingen kunde ske. Det var 1 000 japanska krigsfångar, advokater, diplomater, affärsmän och deras familjer, som togs ombord.

Sedan fick Gripsholm ligga och vänta hamn i några veckor på båtarna med de allierades fångar som skulle utväxlas. Till skillnad från de välklädda japanerna var de allierade utmärlade och hade trasor till kläder.

Vår skeppsläkare tog hand om de svårast sjuka medan de andra gjorde stora ögon när det dukades upp ett äkta svenskt smörgåsbord. Många föll på knä och grät.

Första anhalten på Gripsholms första utväxlingsresa var Rio de Janeiro i Brasilien där ytterligare 500 togs ombord innan fartyget gav sig ut på Atlanten och via Goda Hoppsuden nådde slutmålet Maputo i Moçambique. Under resan kom Rune Dahlstrand från sin friserstol i kontakt med fångarna. De hade inkvartersats efter klasstillhörighet, berättar Rune. – Vi följde helt samma regler som vid en vanlig kryssning. Det var enklast så. Lyxmenyer för diplomater och höga officerare i första klass. Meniga och arbetare i tredje klass. Det var inte särskilt mycket att göra under resan. Barliv, prata och promenera på däck samt att rita. Det sistnämnda orsakade snart pappersbrist och till slut fanns det endast toalettpapperet att rita på.

Rune hade ibland svårt med de japanska gästerna. De hade en attityd att inte lita fullkomligt på besättningen och frågan är om det inte var ömsesidigt.

–Det var speciellt amiralen och diplomaten Nomura som gjorde ett obehagligt intryck på mig. Mannen som två dagar innan anfallet mot Pearl Harbor försäkrade president Roosevelt att japanerna ville ha fred, inte krig.

Den italienske konstnären M Mazsca gjorde dessa porträtt efter polyfoton i Neapel mitt under brinnande krig 1943. Hans ersättning blev matpaket från Gripsholm.

Rune Dahlstrand var inte enbart frisör ombord. Han drev också en butik som sålde byxor, skjortor och kalsonger. Allt hade en strykande åtgång. Rune hade inga problem att få tiden att gå ombord. Ung, bara 24 år, hade han en intressant tillvaro i krigets skugga. Visserligen var kontakten med Sverige liten. Mest i brevform från fästmön Berit som var en flitig brevskrivare.

Men för flera andra i besättningen hade inte breven alltid ett angenämt innehåll. – **Det kunde stå** om uppbrutna förlovningar, skilsmässor, dödsfall och andra tragedier. I vissa fall gick det så långt att någon gick och hängde sig i sin hytt. Jag blev liksom andra arbetskamrater illa berörd men jag var ung och kanske i mina bästa år så jag lyckades efter en tid skaka av mig de fruktansvärda händelserna. **Dessutom fanns** alltid en obehaglig känsla hos många att tyskarnas effektiva ubåtar en dag "av misstag" skulle sänka Gripsholm ute på havet.

Det fanns hela tiden en krypande spänning. Den underströks av att de tyska ubåtarna flera gånger bara dök upp och prejade Gripsholm så att befälen kunde komma ombord och göra inspektion. Jag minns särskilt vid ett tillfälle ute på Atlanten då en av deras ubåtar oväntat kom upp till vattenytan. Några befäl var på väg ombord och skulle börja inspektera. Men plötsligt tvärstannade de och återvände blixtnabbt till sin båt. De hade knappt stängt luckan förrän ubåten dök ner igen. Vi undrade först vad som var på gång. Svaret kom en stund senare när en allierad jagare dök upp vid horisonten.

Gripsholm var det inte enda fartyg från Svenska Amerika Linien som hade utväxlingsuppdrag. Den mindre M/S Drottningholm utförde parallellt samma arbete men rörde sig inom mindre områden.

Rune Dahlstrand i ledighetsklädsel ombord på Gripsholm.

Gripsholm gjorde sammanlagt tolv resor och gick 85 000 sjömil på minerat vatten. 27 700 krigsfångar utväxlades under fyra år. Rune Dahlstrand såg fartyg torpederas, brinna och sjunka i djupet med manskap och allt.

Det har gjort honom lite bitter på att svenska regeringar enligt honom aldrig uppmärksammat insatserna som Gripsholm och Drottningholm gjorde.

– **De vita bussarna** som transporterade folk under andra världskriget har många hört talas om, men "de vita båtarna", som jag döpt dem till, har aldrig fått den uppmärksamhet de borde ha haft. Vi räddade ju människoliv. Det tycker jag är en märklig inställning hos dem som styr och har styrt landet.

Artikeln har tidigare varit införd i Minneas Journal och finns även tillgänglig på Internet på <http://minnejasjournal.nu/livradda-for-tyskarnas-ubatar/>

Text Jan Österström Foto Kicki Media & NARA (National Archives), Sjöberg Bild

Publiceras med tillåtelse från Författare, LRF media och fotografer. (red anm.)

LANDET RUNT

ur olika medlemsblad

GRS byter Västanbladet med ett 60-tal andra föreningars tidskrifter. De finns tillgängliga i GRS bibliotek. Gunilla Brolund Sandström ger tips på några läsvärda artiklar i dessa och andra periodica.

Ale Släktforum, Medlemsblad för Ale släktforskare, nr 1 2016. En artikel om "Den lilla soldaten i det stora försvaret", där man kan läsa om hur livet tedde sig för den indelte soldaten och hans hustru.

AnSiktet, Medlemsblad för Folkare släktforskarförening, nr 1 2016. *Jan-Erik Liss* visar de ordningsregler som gällde för fattighjonen i **Räfsnäs fattighus**, Ludvika socken, samt deras "spisordning", det vill säga vad de fick för mat. Räfsnäsgården drivs idag som restaurang, vandrarhem och camping.

Arosiana, Medlemsblad för Västerås Släktforskarclubb, nr 1 2016. *Anders Möller* berättar historien om **ryttaren Johan Larsson** (1614-1698). Johan Larsson levde ett dramatiskt liv under en våldsamma era. Han deltog i slaget vid Breitenfeldt, tredagarsslaget vid Warszawa, tåget över Lilla Bält, slaget vid Fyllebro, slaget vid Lund och slaget vid Landskrona.

Gamla Masthuggspojkar 2015, Medlemstidning för Gamla Masthuggspojkar och -flickor. I en artikel från 1947, "Minnen från min lärartjänst i Masthugget", berättar en lärare om sin lärargärning i Fjällskolan från 1892 till 1930. Han beskriver hur Masthugget såg ut under dessa år och berättar om skolan och eleverna.

Genos, Genealogisk Samfundet i Finland, nr 1 2016. Detta är en **tidning på finska**, vilket språk jag inte behärskar. För finskspråkiga återges här titlarna på de artiklar som nämns på tidningens omslag: "Takun nimismiessuku Huittisten Sammusta", "Putsaaren kappeli ja Rauman kauppias Josef Skogzman" och "Bengt Larsson Rosenhielm ja Märta Samuelintytär Gååsman".

Hallandsfarares Information, Medlemsblad för Hallands Släktforskarförening, nr 111. *Inger Gårdfors Laholm* tar upp frågan "Släktforskning - hur går man vidare?" med flera tips om olika arkiv bortom kyrkböckerna.

Mimers Brunn, Arkeologi Etnologi & Historia i Västra Götaland, nr 2 2016. *Hans Menzing* skriver om **Sankta Elin av Skövde**, prinsessan från Husaby som blev ryskt helgon. Hon är redan idag Skövdes skyddshelgon, men kommer att helgonförklaras av påven i år. *Niclas Mossberg* berättar om en av Göteborgs landmärken, sjöfartsmuseets torn med den väntande sjömanshustrun "Kvinna vid havet".

Rotposten, Medlemstidning för Jönköpingsbygdens Genealogiska Förening, nr 3-4 2015. Tidningen återger en artikel av GRS tidigare medlem och stöttepelare, nu avlidne *Joel Holger*. Han ger en spännande och fyllig bild av en av sina anor, **karolinofficeraren Severin Mellbin** (1682-1756).

Släktbandet, medlemsblad för Ek-sjöbygdens Släktforskarförening, nr 89. Här kan man läsa om "Bröllopsed på 1800-talet" - hur det kunde se ut, från frieriet till bröllopet med åtföljande bröllopsfest, från välbeställda bönder till enkla torpare.

Släktforskaren, Medlemsblad för Västbergslagens Släktforskare, nr 138. Här finner man flera korta artiklar, som belyser kvinnans arbete och plikter i 1800-talets Sverige. Man hittar också en intressant sammanställning över lagar som reglerat kvinnans liv, från 1734 års lag som stipulerade att kvinnan måste ha giftomans samtycke för giftermål, till 1856 (ogift kvinna kunde ansöka om att bli myndig), 1921 (gifta kvinnor blir myndiga), 1935 (lika pension som män) och 1955 (rätt till 90 dagars mammalighet).

Släkthistoria, nr 2 2016. *Anna Larsdotter* berättar i "Livet för de fattigaste" om fattigvårdens utveckling i Sverige från 1600-talet fram till 1900-talet, en hjärtskärande berättelse. I en annan artikel kan vi läsa om hur man hittar informationen om fattighjonen, utöver det som står i husförhörslängderna.

Släkthistoria, nr 3 2016. Den välkända släktforskaren *Elisabeth Thorsell* skriver om "Så spårar du emigranterna". Hon går igenom de källor som finns att tillgå efter det att forskaren hittat en anteckning i husförhörslängden om att en person emigrerat. Förutom svenska betaldatabasen Emiweb, så finns det många rikstäckande databaser i USA, varav en del är gratis. *Mats Hayden*, historiker vid Stockholms stadsarkiv, berättar om vad man kan hitta i **bouppteckningar**, och ger exempel på där man hittat modern till ett barn, vars mor var okänd.

Släkthistoriskt Forum, Tidning för Sveriges släktforskare, nr 1 2016. *Hans Hanner* skriver om "Inrikes pass", ett spännande källmaterial som successivt görs tillgängligt för oss släktforskare. Vanligaste resenärerna var handlande och gesäller. Bönder reste inte så mycket, men de dyker upp då och då. Tvånget med inrikes pass slopades 1860. I en annan artikel går man igenom de populäraste **släktforskningsprogrammen**, Disgen, Min Släkt, MyHeritage med flera, samt olika bilddatabaser såsom ArkivDigital, SVAR, Disbyt etc.

Släkthistoriskt Forum, Tidning för Sveriges släktforskare, nr 2 2016. Här kan man läsa om "Digitala gratisvägar till släktforskningen", där man presenterar Family Search, Centrala Soldatregistret m fl. I en annan artikel skriver tidigare stadsarkivarien *Anna Svensson* om "moder okänd", och *Crister Lindström* uppmanar oss att "Ta hand om dina bilder!"

Västgötogenealogen, Tidskrift för Västgöta Genealogiska Förening, nr 1 2016. Med utgångspunkt från en bok om brott och straff reflekterar här *Agneta Iveslätt Bohman* över det tunga ämnet självmord.

ÖckeröÖarnas släktforskarförenings tidning, nr 1 2016. *Henrik Karlsson* berättar om fyrvaktaren *David Johanssons* (1836-1865) korta men dramatiska liv, som avslutades med att han vådasköts till döds på sin systers bröllop, efterlämnande en änka, som väntade parets första barn.

Posttidning B

Avsändare:
GöteborgsRegionens
Släktforskare
Erik Dahlbergsgatan 36 B
411 26 Göteborg

GöteborgsRegionens Släktforskare ***Bibliotek och Forskarplatser***

**Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg,
Öppet mån-fre 10.00-14.00**

**Ring dock alltid först och kolla
bemanning samt lediga forskarplatser.
Tel. 031-13 12 26**

Sommarstängt juni, juli och augusti.

**Öppet även 1 timma före varje föreningsmöte
E-post: g.r.s@telia.com
Hemsida: <http://grs.forening.genealogi.se>
PlusGiro: 24 23 85-3
Organisationsnummer 857204—7564**